

ZUIDOOST-AZIË

De EU spant zich in om de banden met de landen in Zuidoost-Azië te intensiveren en de regionale integratie in de Associatie van Zuidoost-Aziatische staten (ASEAN) te bevorderen. De EU is in Zuidoost-Azië een sterke economische speler en belangrijke donor van ontwikkelingshulp, en richt zich op het stimuleren van institutionele opbouw, democratie, goed bestuur en mensenrechten.

Deze infopagina bevat een omschrijving van de regio Zuidoost-Azië. Zie ook de infopagina's over Zuid-Azië ([5.6.7](#)) en Oost-Azië ([5.6.8](#)).

RECHTSGROND

- Titel V (extern optreden van de EU) van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU);
- de artikelen 206-207 (handel) en 216-219 (internationale overeenkomsten) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU);
- partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (PSO's) (bilaterale betrekkingen).

ZUIDOOST-AZIË

A. Associatie van Zuidoost-Aziatische staten (ASEAN)

Tijdens de eerste ASEAN-top, die in februari 1976 op Bali werd gehouden, kwamen Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Singapore, Thailand, Brunei, Vietnam, Laos, Cambodja en Myanmar bijeen. De ASEAN hanteert een strikt beleid van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van haar leden. De 35e ASEAN-top vond in november 2019 plaats in Bangkok, Thailand. De gesprekken gingen hoofdzakelijk over handel, connectiviteit en de Zuid-Chinese Zee. Er werd overeenstemming bereikt over een vrijhandelsovereenkomst, het regionaal alomvattend economisch partnerschap (RCEP). India besloot echter zich uit de overeenkomst terug te trekken uit bezorgdheid over zijn binnenlandse economie. De RCEP tussen de EU en de ASEAN, die in 2020 wordt ondertekend, zou de grootste vrijhandelsovereenkomst ter wereld worden.

De EU heeft een strategisch belang bij de verdere ontwikkeling van de regionale integratie in Azië, en streeft ernaar partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (PSO's) te sluiten met afzonderlijke ASEAN-lidstaten. De EU is de op één na grootste handelspartner van de ASEAN, met een aandeel van 13 % van het totale volume van de wereldwijde handel van de ASEAN-landen. De ASEAN is de op twee na grootste

partner van de EU buiten Europa (na de VS en China). De onderlinge handel tussen de EU en de ASEAN bedroeg in 2018 237 miljard EUR en de EU bleef in 2017 met 27 miljard EUR de grootste externe bron van buitenlandse directe investeringen (BDI's) voor de ASEAN.

B. Ontmoeting Azië-Europa (ASEM) en het parlementair samenwerkingsverband Azië-Europa (ASEP)

De twaalfde Ontmoeting Azië-Europa (ASEM) vond plaats in oktober 2018 in Brussel. Het doel van deze top was de versterking van de economische samenwerking, de politieke dialoog en de interpersoonlijke contacten tussen de EU en Azië.

In september 2018 vond in Brussel tevens de tiende bijeenkomst van het parlementair samenwerkingsverband Azië-Europa plaats, waarbij de partners benadrukten dat er daadkrachtig en snel moet worden opgetreden als het gaat om klimaatverandering, samenwerking op het gebied van veiligheid, handelsrelaties en de mensenrechten. De terugtrekking van de VS uit de Overeenkomst van Parijs heeft aangetoond hoe belangrijk de betrekkingen tussen Azië en Europa en multilateralisme zijn voor het streven naar een op regels gebaseerde wereldorde, hetgeen verdere transparantie inzake de werkmethoden vereist.

C. Indonesië

Indonesië, lid van de G20, de op twee na grootste democratie ter wereld en het grootste land met een islamitische meerderheid, wordt steeds belangrijker als partner voor de EU.

Op 17 april 2019 werden de Indonesische presidents- en parlementsverkiezingen gehouden. Dit was de eerste keer dat deze verkiezingen gelijktijdig plaatsvonden. President Joko Widodo werd herverkozen en begon in oktober 2019 officieel aan zijn tweede en laatste ambtstermijn.

De economie van Indonesië wordt gedreven door de sterke particuliere sector. Het bbp van het land zal over de hele periode 2018-2022 naar verwachting jaarlijks met zo'n 5 % groeien. De samenwerking tussen de EU en Indonesië is gebaseerd op de in 2014 ondertekende partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst. Tijdens de zesde onderhandelingsronde over een alomvattend vrijhandelsakkoord tussen de EU en Indonesië, in oktober 2018, is gesproken over een breed scala aan onderwerpen, in het bijzonder de handel in goederen, diensten, investeringen, en oorsprongsregels.

Met in 2018 een totaal handelsvolume van 27 miljard EUR is de EU de op drie na grootste handelspartner van Indonesië. In 2017 is er vanuit de EU voor meer dan 33,1 miljard EUR geïnvesteerd in Indonesië.

De achtste mensenrechtendialoog tussen de EU en Indonesië vond plaats op 8 november 2019 in Brussel. De EU benadrukte het belang van de afschaffing van de doodstraf en sprak haar bezorgdheid uit over het nieuwe Indonesische strafrecht, dat moet voldoen aan de internationale mensenrechtennormen.

De vierde veiligheidsdialoog en de vierde politieke dialoog tussen de EU en Indonesië vonden plaats op 12 november 2019 in Brussel. Indonesië wordt geconfronteerd met terroristische dreigingen en de Indonesische minister voor politieke, juridische en veiligheidsaangelegenheden werd op 10 oktober 2019 neergestoken door strijders van

Jamaah Ansharut Daulah (JAD), een militante groepering die aanleunt bij Islamitische Staat en in het verleden zelfmoordaanslagen heeft gepleegd.

D. Myanmar

De EU steunt Myanmar bij de overgang naar democratie. Daarnaast vervult de EU een voortrekkersrol in het kader van de inspanningen van de internationale gemeenschap om de banden met het land aan te halen, sinds Myanmar eraan werkt om de democratie en de betrekkingen met de rest van de wereld te herstellen. Als gevolg van tientallen jaren van internationaal isolement en sancties is er voor het land echter geen formele kaderovereenkomst. In 2016 sprak de Raad zijn steun uit voor een strategie voor betrekkingen met Myanmar.

Sinds de verkiezingen van 2015, waarbij de EU met behulp van het Europees Parlement als verkiezingswaarnemer optrad, zijn er vorderingen gemaakt op het gebied van democratische hervormingen. Aung San Suu Kyi kreeg, met haar benoeming als regeringsleider, minister van Buitenlandse Zaken en minister in het kabinet van de President, echte uitvoerende bevoegdheden. Krachtens de grondwet van Myanmar, die in 2008 door de militaire regering werd vastgesteld, is de nieuwe regering echter zeer beperkt in haar handelen. Er woedt in Myanmar nog altijd een burgeroorlog, die in 1948 begon. In oktober 2015 werd opgeroepen tot een staakt-het-vuren, maar dit werd door een aantal opstandige etnische groeperingen niet ondertekend.

De EU is een sterke economische partner van Myanmar en tevens een belangrijke donor van ontwikkelingshulp. Deze hulp is gericht op het stimuleren van democratie en institutionele opbouw in het land, waarvoor voor de periode 2014-2020 688 miljoen EUR is uitgetrokken. De totale handel in goederen tussen de EU en Myanmar bedroeg in 2018 2,9 miljard EUR.

Er spelen in het land ernstige mensenrechtenkwesties, met name de vervolging van de Rohingya in Rakhine. Sinds augustus 2017 zijn meer dan 700 000 Rohingya naar Bangladesh gevlucht om aan vervolging in Myanmar te ontkomen. Bovendien wordt Myanmar geconfronteerd met toenemend boeddhistisch nationalisme en escalerende spanningen tussen de bevolkingsgroepen.

In augustus 2019 weigerden duizenden vluchtelingen, uit angst voor hun veiligheid, de door Bangladesh, Myanmar en de VN geïnitieerde poging tot repatriëring. Op 11 november 2019 heeft Gambia bij het Internationaal Gerechtshof een zaak aanhangig gemaakt tegen Myanmar, op grond van het Genocideverdrag van de VN. Daarnaast heeft de officier van justitie van het Internationaal Strafhof opgeroepen tot een onderzoek naar misdrijven tegen de Rohingya.

E. Filipijnen

In mei 2016 won Rodrigo Duterte de presidentsverkiezingen met 39 % van de stemmen. Hij heeft controversiële maatregelen genomen tegen de drugshandel: zijn oproep om drugshandelaars dood te schieten heeft geleid tot flagrante schendingen van de mensenrechten. Ondanks verdeeldheid over de kwestie omtrent de Zuid-Chinese Zee heeft president Duterte het buitenlands beleid van de Filipijnen omgegooid door nieuwe betrekkingen aan te gaan met China en Rusland. Op

23 mei 2017 kondigde hij de staat van beleg af op het eiland Mindanao, met name vanwege de aanwezigheid van IS-strijders op het eiland, waaronder in Marawi, een stad met een islamitische meerderheid. De staat van beleg zal volgens Duterte tot eind 2019 duren. IS heeft de verantwoordelijkheid opgeëist voor aanslagen die in september 2019 in de zuidelijke Filipijnen werden gepleegd.

Het Europees Parlement maakt zich steeds meer zorgen over de mensenrechtenschendingen in het land. Tijdens de 108e zitting van de IAO-conferentie in Genève op 10 juni 2019 heeft de EU de Filipijnen herinnerd aan de toezegging om de internationale verdragen inzake mensenrechten en arbeidsrechten te ratificeren en uit te voeren, zoals vermeld in de SAP+-overeenkomst.

De EU en de Filipijnen ondertekenden in 2011 een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (PSO), die in maart 2018 van kracht werd. De EU is een belangrijke donor voor de Filipijnen: voor de periode 2014-2020 heeft de EU namelijk 325 miljoen EUR uitgetrokken. Deze steun is met name bedoeld voor de rechtsstaat en inclusieve groei. De bilaterale handel in goederen tussen de EU en de Filipijnen bedroeg in 2018 15,6 miljard EUR, wat betekent dat de EU de op drie na grootste handelspartner van het land is. De Filipijnen genieten nog altijd handelspreferenties in het kader van de SAP+-regeling van de EU. In de resolutie van het Europees Parlement van 19 april 2018 over de Filipijnen^[1] wordt gewezen op de verplichtingen van het land uit hoofde van het internationaal recht, de SAP+-regeling en de PSO, en wordt onderkend dat het land vooruitgang heeft geboekt bij de implementatie van de SAP+-overeenkomsten.

F. Vietnam

Sinds de inwerkingtreding van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst in 2016 bevinden de betrekkingen tussen de EU en Vietnam zich in een beslissende fase. Voor de periode 2014-2020 werd in totaal 400 miljoen EUR aan het land toegekend, waarbij de nadruk ligt op goed bestuur, energie en de klimaatverandering.

Op 17 oktober 2018 presenteerde de Europese Commissie de overeenkomsten met de EU inzake handel en investeringen die naar verwachting in 2020 in werking zullen treden.

Ondanks het feit dat Vietnam een van de beste voorbeelden is van een land dat van een slecht functionerend communistisch economisch stelsel is overgegaan naar een open, marktgerichte economie, is het land nog altijd een communistische eenpartijstaat zonder politieke vrijheid. Vietnam is een van de snelst groeiende landen van de ASEAN, met een gemiddelde bbp-groei van 6,88 % tussen 2010 en 2018. In 2018 bedroeg de handel in goederen tussen de EU en Vietnam ongeveer 50 miljard EUR. De buitenlandse directe investeringen vanuit de EU in Vietnam bedroegen in 2017 8,5 miljard EUR.

Op 4 maart 2019 hielden de EU en Vietnam in Brussel de achtste ronde van hun dialoog over de mensenrechten. Hierbij werden onderwerpen zoals vrijheid van meningsuiting, de doodstraf en cyberbeveiliging besproken.

[1]PB C 390 van 18.11.2019, blz. 104.

Op 30 juni 2019 ondertekenden de EU en Vietnam een vrijhandelsovereenkomst en een investeringsbeschermingsovereenkomst. Op 17 oktober 2019 hebben de EU en Vietnam een deelnamekaderovereenkomst gesloten die het wettelijke kader vaststelt voor de deelname van Vietnam aan de crisisbeheersingsoperaties van de EU.

G. Thailand

Het partnerschap tussen de EU en Thailand is gebaseerd op de kaderovereenkomst van 1980. De onderhandelingen over een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de partijen werden in maart 2013 afgerond, maar de ondertekening van de overeenkomst werd naar aanleiding van de militaire staatsgreep van 2014 opgeschort. Op 11 december 2017 heeft de Raad conclusies over Thailand aangenomen, waarin wordt aangedrongen op een geleidelijk herstel van de politieke betrekkingen met Thailand. De onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord tussen de EU en Thailand worden hervat zodra er in dat land een democratisch gekozen regering is geïnstalleerd. De EU is de op twee na grootste uitvoermarkt voor Thailand en Thailand is een van de belangrijkste handelspartners van de EU binnen de ASEAN. De bilaterale handel bedroeg in 2018 38 miljard EUR. De 14e bijeenkomst van hoge ambtenaren van de EU en Thailand vond plaats op 16 oktober 2019 in Brussel. De gesprekken gingen over handel, migratie, samenwerking, klimaatverandering en mensenrechtenkwesaties.

Thailand is een constitutionele monarchie, maar het land werd sinds 22 mei 2014 geleid door een militaire junta. Het leger kondigde de staat van beleg af om de oppositie te onderdrukken en er zijn mensenrechtenschendingen begaan. Koning Bhumibol Adulyadej is eind 2016 overleden. Koning Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun werd in mei 2019 gekroond, hoewel hij al twee jaar lang op de troon zat.

Op 24 maart 2019 won de pro-militaire partij de algemene verkiezingen, hoewel er klachten zijn geuit over manipulatie van de verkiezingen, verkeerde informatie en onregelmatigheden bij de opkomst. Prayuth Chan-ocha, de militaire leider sinds 2014, werd in juni 2019 benoemd tot premier. Chan-ocha was al premier van 2014 tot 2019, in het kader van de Nationale Raad voor vrede en orde. Hoewel de junta officieel sinds juli 2019 niet meer aan de macht is, heeft het leger nog steeds invloed op de regering.

De junta is in februari 2017 vredesbesprekingen aangegaan met de opstandelingen in de zuidelijke provincies met een islamitische meerderheid. Het Europees Parlement heeft met betrekking tot Thailand resoluties over mensenrechten, migrerende werknemers en arbeidsrechten aangenomen.

H. Cambodja

De betrekkingen tussen de EU en Cambodja begonnen met de samenwerkingsovereenkomst van 1977. De EU is de belangrijkste donor van het land en heeft 410 miljoen EUR uitgetrokken om in de periode 2014-2020 het bestuur en de rechtsstaat te bevorderen en het Rode Khmer-tribunaal te steunen. Als gevolg van jaren van burgeroorlog is Cambodja vandaag de dag een van de armste landen in Zuidoost-Azië. Na de vredesakkoorden van Parijs van 1991 stelde

Cambodja in 1993 een grondwet vast waarmee de basis werd gelegd voor een liberale meerpartijendemocratie met periodieke verkiezingen.

De Raad heeft op 26 februari 2018 conclusies over Cambodja aangenomen naar aanleiding van de politieke ontwikkelingen en de aanhoudende verslechtering van de democratie, de eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat^[2].

Premier Hun Sen en zijn regerende Cambodjaanse Volkspartij (CPP) wonnen op 29 juli 2018 de algemene verkiezingen, maar de oppositie stelt dat de verkiezingen niet vrij en eerlijk zijn verlopen.

De leider van de oppositie, Kem Sokha, werd in september 2017 gearresteerd. Nog diezelfde maand nam het Europees Parlement een resolutie^[3] aan waarin de Cambodjaanse regering werd verzocht een eind te maken aan de politiek gemotiveerde vervolging van de heer Sokha. Op 9 november 2019 heeft Cambodja het huisarrest van Kem Sokha opgeheven. De EU toonde zich ingenomen met dit nieuws, hoewel Sokha nog steeds onder rechterlijk toezicht staat en geen enkele politieke activiteit mag uitoefenen.

Sam Rainsy, voorzitter van de belangrijkste voormalig oppositiepartij, de Nationale Reddingspartij van Cambodja (CNRP), werd op 7 november 2019 de toegang tot een vlucht van Frankrijk naar Thailand geweigerd, nadat hij aangekondigd had dat hij naar Cambodja wilde terugkeren. Hij leeft sinds 2015 in zelfgekozen ballingschap en de CNRP werd in november 2017 ontbonden, nadat de Cambodjaanse Volkspartij probeerde elke oppositie te onderdrukken.

De economie van Cambodja groeide in 2018 met 7 %, maar blijft afhankelijk van internationale hulp en kledingexport en zeer gevoelig voor veranderingen in de loonkosten. Als een van de minst ontwikkelde landen profiteert Cambodja van de “alles behalve wapens”-regeling in het kader van het EU-stelsel van algemene preferenties (SAP). De EU heeft in juni 2019 echter een missie naar Cambodja gestuurd om een mogelijke tijdelijke intrekking van de handelspreferenties van Cambodja te onderzoeken, nadat bezorgdheid was ontstaan over de naleving van de mensenrechten en arbeidsrechten.

I. Singapore

Op 13 februari 2019 hebben de EU en Singapore drie overeenkomsten “van de nieuwe generatie” geratificeerd: de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Singapore (EUSPCA), de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Singapore (EUSFTA), en de investeringsbeschermingsovereenkomst tussen de EU en Singapore (EUSIPA). De vrijhandelsovereenkomst met Singapore is op 21 november 2019 in werking getreden. Deze overeenkomsten hebben tot doel de politieke, economische en handelsbetrekkingen tussen de twee partijen te bevorderen en zullen de douanerechten aan beide zijden aanzienlijk verlagen. Technische en niet-tarifaire belemmeringen voor de handel in goederen zullen in een groot aantal sectoren worden opgeheven.

[2]<http://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2018/02/26/cambodia-council-adopts-conclusions/pdf>

[3][PB C 337 van 20.9.2018, blz. 99.](#)

De EU is de op twee na belangrijkste handelspartner van Singapore. De bilaterale handel in goederen tussen de EU en Singapore was in 2018 goed voor 58 miljard EUR. Singapore is met 227 miljard EUR aan buitenlandse directe investeringen in 2017 een belangrijke bestemming voor Europese investeringen in Azië.

De People's Action Party (PAP) neemt het voortouw in de overgang voorafgaand aan de volgende parlementsverkiezingen, die gepland zijn voor 2021. De EU en Singapore werken nauw samen op het gebied van handel, wetenschap en technologie. De EU ondersteunt het werk van maatschappelijke organisaties en blijft resoluut pleiten voor afschaffing van de doodstraf.

J. Brunei

Sultan Hassanal Bolkiah staat aan het hoofd van het land, maar prins Billah Bolkiah neemt steeds meer taken over. Van enige politieke liberalisering is geen sprake in het land. In 2014 werd het wetboek van strafrecht hervormd en werden er nieuwe op de sharia gebaseerde bepalingen ingevoerd. Voorts werden in april 2019 nieuwe straffen ingevoerd, zoals dood door steniging voor mensen die seks hebben met iemand van hetzelfde geslacht en mensen die overspel plegen, en de amputatie van ledematen voor diefstal. Naar aanleiding van de wereldwijde kritiek die hierop volgde, heeft Brunei een moratorium afgekondigd op de doodstraf.

De EU werkt aan de verbetering van de betrekkingen met Brunei, maar er bestaat nog geen kaderovereenkomst. De betrekkingen verlopen grotendeels via de ASEAN. In 2017 was de EU de op zeven na grootste handelspartner van Brunei, met een handel in goederen die in totaal 362 miljoen EUR bedroeg en voornamelijk bestaat uit machines, motorvoertuigen en chemicaliën.

K. Laos (Democratische Volksrepubliek Laos)

De betrekkingen tussen de EU en Laos zijn gebaseerd op de samenwerkingsovereenkomst van 1997. De EU heeft voor de periode 2016-2020 ruim 500 miljoen EUR aan Laos toegekend ter ondersteuning van het achtste nationale plan voor sociaaleconomische ontwikkeling, dat gericht is op het tot stand brengen van meer economische groei met als algemene doelstelling om tegen 2020 niet langer tot de minst ontwikkelde landen te behoren.

Commissaris voor Ontwikkeling Mimica heeft in september 2019 een bezoek gebracht aan Laos om de betrekkingen te versterken en onderwerpen te bespreken zoals voeding, goed bestuur en handelsgerelateerde bijstand.

Laos is een eenpartijstaat. Sinds het einde van de burgeroorlog in 1975 is de Revolutionaire Volkspartij van Laos (LPRP) aan de macht, die het land met ijzeren hand regeert en geen oppositie duldt. Momenteel spant Laos zich in om de banden met China en de ASEAN aan te halen om meer investeringen aan te trekken. De economische hervormingen hebben in het land tot duurzame economische groei geleid (ruim 7 % sinds 2014 en 7,3 % in 2018). Desalniettemin is het land nog altijd arm en afhankelijk van internationale hulp. Als een van de minst ontwikkelde landen profiteert Laos van de "alles behalve wapens"-regeling van de EU.

De negende jaarlijkse bijeenkomst in het kader van de dialoog tussen de EU en Laos inzake mensenrechten en goed bestuur vond op 7 maart 2019 plaats in Vientiane.

De EU heeft tijdens deze bijeenkomst in het bijzonder aandacht besteed aan de mensenrechtensituatie in het land. Tijdens de 108e zitting van de IAO-conferentie in Genève op 10 juni 2019 heeft de EU Laos opgeroepen om het probleem van de seksuele uitbuiting van kinderen aan te pakken.

L. Maleisië

De EU en Maleisië hebben in 2015 de onderhandelingen over een partnerschap- en samenwerkingsovereenkomst afgerond. De onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord tussen de EU en Maleisië zijn in april 2012 na zeven ronden op verzoek van Maleisië opgeschort. De EU is de op twee na grootste handelspartner van Maleisië en één van de grootste bronnen van buitenlandse investeringen: in 2017 is er voor meer dan 24,5 miljard EUR geïnvesteerd in Maleisië. In 2018 bedroeg de totale handel in goederen tussen de EU en Maleisië 39,9 miljard EUR. Het bbp van Maleisië zal in 2019 naar verwachting met zo'n 4,7 % groeien.

Eind maart 2019 heeft de Europese Commissie aangekondigd dat, in het kader van de richtlijn hernieuwbare energie waarin een streefcijfer van 32 % duurzame bio-energie is opgenomen, het gebruik van palmolie in vervoersbrandstoffen geleidelijk aan moet worden stopgezet. Zowel Indonesië als Maleisië hebben hiertegen geprotesteerd en een klacht ingediend bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

De Maleisische coalitie Barisan Nasional, die de United Malays National Organisation (UNMO) omvat, werd in mei 2018 voor het eerst verslagen bij de landelijke verkiezingen. Mahathir Mohamad leidde de oppositionele Alliance of Hope naar de overwinning en verving Najib Razak als eerste minister. Najib Razak werd na de verkiezingen gearresteerd en zal op 3 december 2019 terechtstaan wegens zeven aanklachten van corruptie en het witwassen van geld.

In november 2019 won de oppositionele coalitie Barisan Nasional een tussentijdse verkiezing voor het parlementaire kiesdistrict Tanjung Piai in de deelstaat Johor. Het is al de vierde tussentijdse verkiezing die de regerende Pakatan Harapan-coalitie dit jaar verliest.

Het Europees Parlement heeft zijn afschuw uitgesproken over het feit dat het land de doodstraf kent, LGBTI-rechten niet eerbiedigt, ontevreden burgers het recht op vrijheid van meningsuiting ontzegt en vreedzame meningsuiting, waaronder het voeren van een openbaar debat, verbiedt.

Jorge Soutullo
11/2019

